

27.3.2017

Dnro 1200/4/16

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää

SYYTEHARKINNAN JOUTUISUUS

1 KANTELU

A arvosteli 18.3.2016 saapuneessa kirjeessään - - - epäillyn rattijuopumuksensa (esitutkintapöytäkirja - - -) käsittelyyn käytettyä aikaa. Kantelussaan A toi esille erityisesti sen, että hän oli ollut epäillyn teon tapahtumahetkestä 29.10.2014 lähtien väliaikaisessa ajokiellossa.

Oikeusasiamiehen kanslian alustavassa selvittelyssä kävi ilmi, että asia oli saapunut - - - syyttäjänvirastoon syyteharkintaan 5.3.2015 ja syyteharkinta oli valmistunut 1.3.2016; asiassa nostettiin syyte.

2 SELVITYS

Kantelun ja alustavassa selvittelyssä saatujen tietojen johdosta asiassa hankittiin kihlakunnansyyttäjä B:n selvitys sekä - - - johtavan kihlakunnansyyttäjä C:n sekä Valtakunnansyyttäjänviraston lausunnot.

3 RATKAISU

3.1 Saadut selvitykset

Kihlakunnansyyttäjä B kertoo jutun saapuneen - - - syyttäjänvirastoon 5.3.2015 ja jaetun hänelle 18.3.2015. Syyteharkinta on valmistunut 1.3.2016. - - - käräjäoikeus on antanut asiassa tuomion 3.5.2016. Tuomiossaan käräjäoikeus on katsonut muun ohessa väliaikaisen ajokiellon pituuden vuoksi kokonaan kärsityksi.

B kertoo toimivansa syyttäjänvirastossa huumausainerikoksiin ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen perehtyneen erikoissyyttäjän tehtävässä. A:n asian syyteharkinnan kestäminen on johtunut pahoin ruuhkautuneesta työtilanteesta, mikä on seurausta muuttuneesta juttujaosta osastolla.

B:n mukaan hänen hoitamissaan laajoissa ja vaativissa rikosasioissa epäillyt ovat pääsääntöisesti vangittuina, minkä johdosta näissä asioissa on tiukat prosessuaaliset määräajat. Tällaisia asioita on samanaikaisesti vireillä useita. Toimenkuvasta johtuen priorisointi kohdistuu laajojen ja vaativien sekä vangittuina olevien henkilöiden asioiden hoitamiseen.

Syksystä 2014 kesälle 2016 B:llä on selvityksensä mukaan ollut hoidettavana erittäin laaja ja vaativa kansainvälistä yhteistyötä edellyttävä asiakokonaisuus ja samanaikaisesti muita vangittuina olevien epäiltyjen juttuja. Tämän johdosta sellaisten asioiden, joissa ei ole ollut prosessuaalisia määräaikoja, ns. rästilista on kasvanut.

B kertoo ilmoittaneensa työtilanteensa lähiesimiehelleen ja virastopäällikölle kevästä 2015 alkaen ja ilmaissut huolensa työmäärästään. B:n mukaan asiaan puututtiin vasta huhtikuussa 2016.

A:n syyteharkintaan tullut juttu näkyi "rästilistalla" merkinnällä "huumausainerikos" eikä epäilty rattijuopumus näkynyt listalla. Järjestelmä, joka ilmoittaa asian vanhentumisesta tai muusta huomioitavasta määräajasta, ei ilmoittanut mistään kiireellisyyssperusteesta.

Johtava kihlakunnansyyttäjä C kertoo lausunnossaan - - - syyttäjänviraston työtilanteen olevan erityisen vaikea ja tavanomaisten rikosasioidenkin syyteharkinta-aika voi olla lähes yksi vuosi, koska asiat on ratkaistava prioriteettijärjestyksessä vanhimmasta jutusta lähtien. B:n selvityksessään esille tuomat seikat huomioon ottaen on C:n mukaan inhimillistä, että B on erittäin kovan työpaineen alla laittanut pienemmät rikosasiat prioriteettijärjestyksessä tuoreimmasta vanhimpaan työhyllyynsä.

C:n mukaan - - - syyttäjänvirasto on tuonut esimiesvirastolleen esiin resurssipulansa. Käsillä olevassa tapauksessa on C:n mukaan käynyt toteen se, mikä on vääjäämätöntä silloin, kun syyttäjällä on hoidettavanaan liian suuri työkuorma. Jos asianhallintajärjestelmästä olisi ilmennyt se, että asiaan liittyy rattijuopumus, olisi juttu välittömästi siirretty toiselle syyttäjälle.

Valtakunnansyyttäjä toteaa lausunnossaan olevan kiistatonta, että kyseessä olevan rikosasian kokonaiskäsittelyaika ja syyttäjän syyteharkinnassa kesto ovat kohtuuttoman pitkät erityisesti ottaen huomioon tutkittavana olleeseen rikokseen liittynyt koko ajan voimassa ollut ajokielto. Valtakunnansyyttäjän mukaan tämän pituinen syyteharkinta-aika ei kuitenkaan ole epätavallinen syyttäjälaitoksen tämän hetkisen resurssitilanteen johdosta.

Valtakunnansyyttäjän mukaan syyttäjän tulee olla tietoinen hänelle jaettujen asioiden luonteesta ja niissä olevista kiireellisyyssperusteista ja toimia niiden vaatimalla tavalla. Käsillä olevassa tapauksessa tätä on jossain määrin vaikeuttanut se, ettei asiankäsittelyjärjestelmä ole tuottanut erikseen asiaa tutkimatta tietoa siitä, että kyseinen esitutkintapöytäkirja on sisältänyt myös rattijuopumuksen. Asiakirjoihin tutustumalla kiireellisyyssperuste olisi selvinnyt. Lausunnon mukaan syyttäjälaitokseen on suunnitteilla perustaa valtakunnallinen esikäsittelyyksikkö, joka osaltaan vastaisi käsillä olevaan ongelmaan.

3.2

Oikeusohjeita

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsittelyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Syyttäjälaitoksesta annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänään olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla.

3.3

Kannanotto

Voin yhtyä valtakunnansyyttäjän lausumaan kokonaiskäsittelyajan ja syyttäjän syyteharkinnan keston kohtuuttomuudesta. Ottaen huomioon epäillylle määrätty väliaikainen ajokielto ja se, että esitutkintapöytäkirjan perusteella kyseessä on varsin tavanomainen syyteharkinta-asia, olisi asia tullut käsitellä joutuisammin.

Vaikka ymmärrän kihlakunnansyyttäjä B:n selvityksessä esille tuomien seikkojen vaikutuksen hänen mahdollisuuteensa hoitaa tehtävänsä joutuisasti ja ilman aiheetonta viivytystä, asiassa olisi käsitykseni mukaan ollut varsin vähäisin toimenpitein jo asian syyteharkintaan tullessa selvitettävissä, mistä epäillyistä rikoksista on kysymys ja epäillyn väliaikainen ajokielto.

Käsitykseni mukaan syyttäjän tehtävän asianmukaiseen hoitamiseen kuuluu muun muassa sen varmistaminen, että asiassa ei ole kohta uhkaamassa syyteoikeuden vanhentuminen. Myös valtakunnansyyttäjän yleinen ohje syyttäjän tehtävien kiireellisyydestä ja etusijajärjestyksestä (tapahtuma-aikaan voimassa ollut yleinen ohje VKS:2013:1, Dnro 47/31/12, ”Syyteharkinta-asioiden kiireellisyydestä ja etusijajärjestyksestä”) edellyttää käsitykseni mukaan syyttäjänvirastossa juttujen jakajalta ja siltä syyttäjältä, jolle juttu on jaettu, asiaan tutustumista tuoreeltaan ainakin siinä määrin, että voidaan varmistua, onko asiassa kiireellisyysperustetta.

Tapahtuma-aikaan voimassa olleessa ohjeessa ei em. mainintaa ole ollut, mutta käsitykseni mukaan kuvatun kaltaisia ajokieltoasioita on syyttäjiä toimesta kiirehditty, kuten johtavan kihlakunnansyyttäjä C:n lausunnostakin on pääteltävissä – kunhan vain tämä peruste on tullut syyttäjän tietoon.

Tämä taas edellyttää asiaan tutustumista edellä tarkoittamallani tavalla, kun asianhallintajärjestelmästä ei tämänkin tapauksen osoittamalla tavalla kaikki huomioon otettavat seikat selviä. Olen syyttäjänvirastoihin kohdistamillani tarkastuksilla tehnyt yleisemminkin havainnon, että ei ole mitenkään poikkeuksellista, että asianhallintajärjestelmän merkinnöistä ei selviä kaikki relevantit huomioon otettavat seikat.

Totean lisäksi, että uudessa 1.10.2016 voimaan tulleessa ohjeessa (VKS:2016:4, Dnro 20/31/16, ”Syyttäjän tehtävien kiireellisyys ja etusijajärjestys”) ei ole mainittu ajokiellon vaikutusta kiireellisyyteen nimenomaisesti. Ohjeen kohdassa 2.2 ”Harkinnanvaraiset kiireellisyysperusteet” on sen sijaan lausuttu:

Lähtökohtaisesti kiireellisyysperusteen saa aikaan mikä tahansa syyttäjän käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvä seikka, jonka vuoksi rikosvastuun ja syyttäjälaitoksesta annetun lain 6 § 1 momentissa lausuttujen periaatteiden toteutuminen vaarantuu käsittelyn pitkittymisen seurauksena selvästi enemmän kuin mitä ajan kuluessa normaalistikin tapahtuu.

Syyttäjän tehtävien, käsiteltävien asioiden ja niihin liittyvien olosuhteiden moninaisuuden vuoksi ei harkinnanvaraisia kiireellisyysperusteita ole mahdollista luetella tyhjentävästi. Tehtävän kiireellisyyttä ja etusijalle asettamista edellyttävät seikat on tunnistettava tapauskohtaisessa kokonaisharkinnassa. Siinä tulisi ottaa huomioon esimerkiksi saman tyyppisiä näkökohtia kuin oikeudenkäymiskaaren 19 luvun 1 §:ssä mainitut asian kiireelliseksi määrittämisen perusteet, eli oikeudenkäynnin kesto, asian laatu ja merkitys asianosaiselle sekä mahdolliset muut perusteet.

Käsitykseni mukaan väliaikainen ajokielto syyteharkinnassa olevan asian johdosta sellaisen henkilön kohdalla, jolla on ollut ajo-oikeus ennen väliaikaisen ajokiellon määrittämistä, on sellainen harkinnanvarainen kiireellisyysperuste, jota uusi ohje muun muassa tarkoittaa.

Minulla ei ole aihetta epäillä kihlakunnansyyttäjä B:n selvityksestä ilmenevää selostusta hänen työmäärästään ja siitä, että hän on ilmaissut tämän myös lähiesimiehelleen ja virastopäällikölle. Vaikka käsillä olevaa syyteharkinta-asiaa ei ole mielestäni hoidettu joutuisasti, pidän nämä seikat huomioiden riittävänä saattaa edellä esittämäni käsityksen kihlakunnansyyttäjä B:n tietoon.

Saatan myös Valtakunnansyyttäjänviraston ja - - - syyttäjänviraston tietoon käsitykseni, että viranomaisen resurssipula ei ole hyväksyttävä peruste asioiden käsittelyn viivästymiselle.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen kysymyksessä olevan syyteharkinta-asian joutuisasta hoitamisesta kihlakunnansyyttäjän B:n, valtakunnansyyttäjänviraston ja - - - syyttäjänviraston tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennökset tästä päätöksestäni.